

ارزیابی رویی صوری سؤالات امتحانات پایان ترم: گزارش یک عملکرد

مهرداد مستغاثی^{۱*}، رضا بهنام فر^۲، محمود نوری شادکام^۳، محمدرضا حیدری^۴

جدید الورد، با قواعد و اصول طراحی آزمون برگزار نمود. در این کارگاه‌ها، مدرسین به بیان اصول طراحی سؤالات تستی و تشریحی پرداختند.

در گام دوم، پیش از پایان ترم تحصیلی و شروع امتحانات، از طریق رؤسا و سرپرستان محترم دانشکده‌ها و سرپرستان محترم دفاتر توسعه آموزش درخواست گردید تا سؤالات پایان ترم اساتید که در قالب تستی طراحی می‌گردند، جهت تصحیح توسط دستگاه مارک‌خوان، به این مرکز ارسال گردد.

در گام سوم، و پس از پایان امتحانات پایان ترم، سؤالات جمع‌آوری شده به دو طریق مورد ارزیابی قرار گرفتند. در ارزیابی سؤالات که همزمان با تصحیح آنها توسط دستگاه مارک‌خوان انجام می‌شد، اطلاعاتی در مورد ضریب دشواری، ضریب تمیز و پایایی آزمون توسط نرم‌افزار تهیه شده برای دستگاه ارائه می‌شد. در بخش ارزیابی صوری، سؤالات توسط پانل متخصصین (۴) مجرب و با تخصص مرتبط با سؤالات و بر اساس چک لیست طراحی شده بر مبنای قواعد و اصول طراحی سوال از منابع مختلف (۵ و ۶) و بر اساس طرح درس‌های مربوطه مورد ارزیابی قرار می‌گرفتند.

پانل متخصصان متشکل از اساتیدی بود که در زمینه مباحث آموزشی از افراد نام آشنا در سطح دانشگاه بوده و در کارگاه‌های متعددی در زمینه طراحی سؤال شرکت کرده بودند.

آزمون‌های پیشرفت تحصیلی، از خانواده آزمون‌های ملاکی بوده و حوزه محدودی از هدف‌های اختصاصی تدریس را مورد اندازه‌گیری قرار می‌دهند. این آزمون‌ها با تمرکز بر فرد، به توصیف آنچه فرد می‌تواند و یا نمی‌تواند انجام دهد پرداخته و عملکرد وی را مورد ارزیابی قرار می‌دهند (۱).

آزمون‌های تستی از متداول‌ترین آزمون‌های عینی هستند که در سنجش میزان یادگیری در زمینه‌های مختلف تحصیلی مورد استفاده قرار می‌گیرند (۲). آزمون‌های تستی، در علوم پزشکی نیز متداول‌ترین آزمون‌های عینی می‌باشند (۳).

با توجه به گرایش بیشتر اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی به طراحی سؤالات تستی به ویژه در سطوح قبل از مقاطع تحصیلات تکمیلی، بررسی سؤالات برای نزدیک بودن به استانداردهای طراحی سؤالات تستی، مهم است. مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی (EDC) به‌عنوان متولی حفظ کیفیت آموزش، وظیفه بررسی سؤالات امتحانی را بر عهده دارد تا ضمن اطمینان از رعایت قواعد و اصول طراحی سؤال توسط اساتید، نقاط ضعف احتمالی را گوشزد نموده و در برنامه‌های آموزشی خود به این امر توجه لازم مبذول نماید.

مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی دانشگاه شهید صدوقی یزد، در نیمسال تحصیلی دوم ۱۳۹۲ و نیمسال تحصیلی اول ۱۳۹۳، کارگاه‌هایی تحت عنوان طراحی سوال و روش‌های نوین ارزشیابی با حضور مدرسین صاحب‌نظر، به منظور آشنایی بیشتر اساتید، به ویژه اساتید

۱- استادیار گروه طب کار، مدیریت مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد، یزد، ایران
 ۲- دانشجوی دکترای مدیریت آموزشی، کارشناس مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد، یزد، ایران
 ۳- دانشیار گروه کودکان، معاونت آموزشی دانشگاه، دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد، یزد، ایران
 ۴- کارشناس آموزش معاونت آموزشی دانشگاه علوم پزشکی و بهداشتی و درمانی شهید صدوقی یزد، یزد، ایران
 * (نویسنده مسئول)؛ تلفن: ۰۹۱۳۱۱۴۷۱۴۱؛ پست الکترونیکی: mehrdadmostaghaci@gmail.com

بعضی از این اساتید، از مدرسین کارگاه‌های طراحی سؤال نیز بودند.

پیش از برگزاری اولین جلسه ارزیابی، سؤالات تستی دریافت شده از دانشکده‌های مختلف، دسته‌بندی و فرم‌های بررسی سؤالات که بر اساس اصول و قواعد طراحی سؤال تدوین شده بودند، به هر پرسش‌نامه الصاق گردیده بود. برای ارزیابی سؤالات از دو فرم استفاده می‌شد. در فرم اول، مشکلات موجود در ارتباط با هر سؤال مشخص و در فرم دوم خلاصه نتایج ارزیابی وارد می‌شد. نامه ارسالی به اعضای هیأت علمی بر اساس نتایج مندرج در فرم دوم به اساتید گزارش می‌شد.

به منظور حفظ بی‌طرفی اساتید در ارزیابی سؤالات، نام طراح سؤال از روی برگه سؤالات حذف می‌شد. سعی بر آن شده بود تا طراحی فرایند به نحوی باشد تا در نهایت، ارزیابی دقیق‌تر و نتایج قابل استنادتری حاصل شود. در پایان فرایند، نتایج حاصل به همراه پیشنهادات متخصصین امر آموزش طی نامه‌ای محرمانه به اطلاع اعضای محترم هیأت علمی می‌رسید.

قابل ذکر است در این فرایند، سوالات آزمون‌های ارتقای دستیاران تخصصی رشته‌های پزشکی در سال‌های ۱۳۹۲ و ۱۳۹۳ نیز مورد بررسی قرار گرفت و نتایج به گروه‌های تخصصی ارسال گردید.

مقایسه نتایج دو دوره ارزیابی صورت پذیرفته بیانگر آن بود که کیفیت سؤالات در دوره دوم نسبت به سؤالات در دوره اول بهتر بود. البته این بدان معنا نیست که کیفیت فعلی کاملاً ایده‌آل می‌باشد، بلکه احتمالاً این ارتقاء ناشی از ارائه نتایج و بازخواند بررسی سؤالات به اساتید و برگزاری کارگاه‌های تئوری طراحی سؤال و در واقع قرار گرفتن تئوری و عمل در کنار هم می‌باشد.

نویسندگان بر خود لازم می‌دانند تا از تلاش‌های جناب آقای دکتر مسعود میرزایی و جناب آقای عبدالعظیم اقبال در راه‌اندازی و عملیاتی‌سازی دستگاه مارک‌خوان این مرکز که اکنون علاوه بر کاربرد در تصحیح و ارزیابی اوراق امتحانی؛ کمک شایانی نیز در انجام پروژه‌های تحقیقاتی در سطح وسیع می‌باشد، قدردانی نمایند.

References

- 1- LotfAbadi H. *Assessment and Measurement in Education and Psychology*. Tehran: Samt. 2008: 59.
- 2- Karimi movasaghi H, Binaghi T, Abdolahi H. *Survey of effect of changing answers on multiple choice test by students on their scores*. Future of Medical Education Journal. 2009; 2(4): 3-5.[Persion]
- 3- Toodehzaiem M. H, Daneshkazemi A. R, Aghili H, Haerian A, Mahdavi F. *Evaluation of face-validity of multiple choice questions in special lessons of dentistry at Shahid Sadoughi University of Medical sciences*. Journal of Medical Education and Development. 2012; 7(2): 55-65.[Persion]
- 4- Behnamfar R. *Using optical mark read (OMR) scanners in marking and analyzing multiple choice questions: Some concerns*. Journal of Medical Education and Development. 2013; 8(2): 90-2.[Persion]
- 5- Saif, A.A. *Educational measurement, assessment and evaluation*. 6th ed.Tehran: Dowran.2013.
- 6- Sarabadani, J. *The Six-step principles of designing the test*. Tehran: Iranian Association of Medical Science Educators.2012 .[Persion]